กรุงเทพฯเลือนหาย

Rama IX Art Museum Foundation

สุรัตน์ โอสถานุเคราะห์

นิทรรศการภาพถ่าย ขาว-ดำ กรุงเทพฯเลือนหาย (Vanishing Bangkok)
ผลงานของ สุรัตน์ โอสถานุเคราะห์
จัดแสดงระหว่างวันที่ ๕ - ๒๗ มกราคม พ.ศ. ๒๕๔๕
ณ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ หอศิลป์ ถนนเจ้าฟ้า

กำหนดการวันที่ ๕ มกราคม พ.ศ. ๒๕๔๕

๑๖.๔๕ น. แขกผู้มีเกียรติพร้อมกันบริเวณงาน
๑๖.๔๕ - ๑๗.๓๐ น. เลี้ยงรับรอง
๑๗.๓๐ น. พิธีเปิด

- ดร.ธนู กุลชล อธิการบดีมหาวิทยาลัยกรุงเทพกล่าวรายงาน
- อาจารย์สุรัตน์ โอสถานุเคราะห์ กล่าวถึงนิทรรศการ
- ฯพณฯ พลอากาศเอก สิทธิ เศวตศิลา องคมนตรี ประธานในพิธีกล่าวเปิดและเข้าชมนิทรรศการ
- แขกผู้มีเกียรติเข้าชมนิทรรศการ

ขอเชิญร่วมฟังการเสวนาหัวข้อ "กรุงเทพฯเลือนหาย"
โดย • สุรัตน์ โอสถานุเคราะห์ • เอนก นาวิกมูล และ • ชำนิ ทิพย์มณี
ดำเนินรายการโดย สรรเสริญ มิลินทสูต
ในวันเสาร์ที่ ๑๙ มกราคม พ.ศ. ๒๕๔๕ เวลา ๑๔.๐๐ - ๑๖.๐๐ น.
ณ ห้องประชุมเล็ก พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ หอศิลป์ ถนนเจ้าฟ้า

Rama IX Art Museum Foundation

- **ความเป็นมาของนิทรรศการ**

อาจารย์สุรัตน์ โอสถานุเคราะห์ ผู้ก่อตั้งมหาวิทยาลัยกรุงเทพ เป็นผู้ที่มีความสนใจและชื่นชอบการถ่ายภาพมาก ได้ศึกษาเทคนิคการถ่ายภาพติดต่อกันมาเป็นเวลากว่า ๕๐ ปี ผลงานภาพถ่ายของท่านจึงมีสะสมอยู่เป็นจำนวนมากทั้งภาพสีและภาพขาว-ดำ ซึ่งภาพเหล่านี้ล้วนมีความงดงามทางศิลปะ เป็นที่ยอมรับในวงการถ่ายภาพของเมืองไทย อีกทั้งยังมีคุณค่าในการถ่ายทอดถึงเรื่องราวที่ผ่านมาในสังคมไทยได้เป็นอย่างดี หากภาพถ่ายเหล่านี้ได้มีโอกาสเผยแพร่แก่ผู้สนใจงานภาพถ่ายและสาธารณชนทั่วไป ย่อมก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งในด้านศิลปะ วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์และสังคม

มหาวิทยาลัยกรุงเทพ เป็นสถาบันการศึกษาแห่งหนึ่งที่เปิดสอนวิชาด้านศิลปะและวิชาการถ่ายภาพ โดยบรรจุอยู่ในหลักสูตรของคณะศิลปกรรมศาสตร์และคณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยได้เล็งเห็นว่าผลงานภาพถ่ายของอาจารย์สุรัตน์ โอสถานุเคราะห์ มีความงดงามและมีคุณค่าที่สามารถให้ความรู้ทางด้านศิลปะการถ่ายภาพแก่นักศึกษาและผู้สนใจด้านการถ่ายภาพได้เป็นอย่างดี อีกทั้งยังสะท้อนให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงของประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิตของคนในสังคมไทย ซึ่งนับวันจะลบเลือนหายไป จึงนับว่าเป็นผลงานที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์และสามารถให้แง่คิดแก่เยาวชนรุ่นหลังได้เป็นอย่างดี

ในปี พ.ศ. ๒๕๔๔ นี้ เป็นปีที่อาจารย์สุรัตน์ โอสถานุเคราะห์ มีอายุครบ ๗๒ ปี และมหาวิทยาลัยกรุงเทพจะครบรอบ ๔๐ ปี แห่งการก่อตั้งใน พ.ศ. ๒๕๔๕ จึงเป็นโอกาสอันเหมาะสมยิ่งในการจัดแสดงนิทรรศการภาพถ่ายผลงานของท่าน เพื่อเผยแพร่เกียรติคุณและแสดงผลงานภาพถ่ายที่มีความงดงามทางศิลปะ มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ ให้สาธารณชนทั่วไปได้ชม อันจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อวงการศิลปะ การศึกษาและสังคมโดยรวม

- **Background**

Bangkok University's Founder Mr. Surat Osathanugrah has developed for over fifty years of his life the passion in photographing and has cultured his own expertise into art and artistry recognized by professionals and appreciated by art lovers. Particularly, his great collections, both the black and white and the color, can be part of the Thai culture itself for they not only convey artistry of photography but also relate the stories of disappearing ways of life.

Bangkok University is a higher learning institution that has a mission to preserve and cherish the heritage of Thai culture. In recognition of the value of the Founder's works, the exhibition of Mr. Surat's black and white photos is held in celebration of the University's 40th Year in 2002. The purpose is for the public viewers to have an opportunity to reminisce the vanishing ways of life of the good old days in the Thai society, especially the images of Bangkok. The works are also meant to pass on to the new generations the old Thai ways of life and culture; connection of which they have lost or long forgotten.

In 2002, Mr. Surat will also commemorate his 72th Anniversary when Bangkok University he founded celebrates its 40th Year of educating Thai youths and students from all over the world. The University therefore takes this opportune time to organize the black and white photo exhibition 'Vanishing Bangkok' by Surat Osathanugrah to mark both auspicious occasions.

Rama IX Art Museum Foundation

Rama IX Art Museum Foundation

• คุณพ่อรักการถ่ายภาพมาบานมาก ตั้งแต่ผมยังเป็นเด็กก็จะเห็นคุณพ่อถ่ายภาพเสมอ และหิ้วกล้องไปไหนมาไหนด้วยตลอดเวลา แต่ผมเพิ่งค้นพบเมื่อเร็ว ๆนี้เองว่า คุณพ่อถ่ายรูปเก่งและใช้เวลาทุ่มเทกับมันมากเพียงใด เมื่อท่านเปิดเผยผลงานภาพถ่ายต่าง ๆออกมา และเมื่อมีการรวบรวมผลงานเป็นรูปเล่มในชุด "กรุงเทพฯเลือนหาย (Vanishing Bangkok)" ก็ยิ่งทำให้ผมและคนอื่น ๆที่ผมรู้จักซึ่งบางคนเป็นศิลปินชั้นดี เอ่ยปากชื่นชมในผลงานของท่านกันเป็นแถว ทำให้ภาพพจน์ที่เรามีต่อท่านในแง่นักธุรกิจที่คร่ำเคร่งเครียดกับการงานเบาบางลง และภาพพจน์ของศิลปินนักถ่ายภาพฉายแสงขึ้นอย่างรวดเร็ว

ผมรู้สึกภูมิใจในตัวคุณพ่อมาก เพราะในมุมมองของผมนั้นกลับชอบผลงานภาพถ่ายของท่านมากยิ่งกว่าผลงานอื่น ๆของท่านอีก เพราะมันยิ่งใหญ่ ไร้ขอบเขตและกาลเวลา

เพชร โอสถานุเคราะห์

Rama IX Art Museum Foundation

Rama IX Art Museum Foundation

- ผมเคยทราบมานานแล้วว่าอาจารย์สุรัตน์ โอสถานุเคราะห์ เป็นนักสะสมกล้องถ่ายภาพระดับแนวหน้าคนหนึ่งของเมืองไทยที่มีกล้องถ่ายภาพและอุปกรณ์ชั้นเยี่ยมอยู่มากมาย อีกทั้งยังเป็นช่างภาพสมัครเล่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาพขาวดำฝีมือดีอีกด้วย แต่ก็ยังไม่เคยได้มีโอกาสเห็นผลงานภาพถ่ายของท่านเลย จนกระทั่งวันหนึ่งขณะที่ผมไปทำธุระที่บริษัทอมรินทร์พริ้นท์ติ้งฯ ผมก็ได้ไปเห็นหนังสือรวมผลงานภาพถ่ายขาวดำเล่มหนึ่งที่เพิ่งพิมพ์เสร็จหยกๆ ชื่อ "Vanishing Bangkok" จึงลองพลิกดูผ่านๆ โดยยังไม่ทราบว่าเป็นผลงานการถ่ายภาพของท่านผู้ใด ก็พบว่าเป็นหนังสือที่ประกอบไปด้วยภาพถ่ายขาวดำคุณภาพระดับ "มืออาชีพ" ทำให้ผมเกิดความสนใจที่จะพลิกดูทุกๆหน้าอย่างละเอียด เพราะตามปกติผมก็ชอบงานภาพถ่ายขาวดำอยู่แล้ว แต่นานๆจะเห็นงานภาพถ่ายขาวดำดีๆเช่นนี้สักครั้ง เนื่องจากสมัยนี้ดูจะหาช่างภาพที่อุทิศตนตั้งใจถ่ายภาพเพื่อเป็นงานศิลปะได้ยากเต็มที เพราะช่างภาพอาชีพส่วนใหญ่ ก็มักจะต้องทำงานถ่ายภาพในเชิงพาณิชย์เพื่อเลี้ยงปากเลี้ยงท้องตัวเองเป็นหลัก เมื่อเสร็จจากงานก็แทบจะไม่อยากจับกล้องเสียแล้ว จนเมื่อผมพลิกไปพบชื่อท่านเจ้าของผลงานเล่มนั้น ก็รู้สึกขนลุก เพราะไม่ได้คาดคิดมาก่อนว่า อาจารย์สุรัตน์จะมีฝีมือในระดับ "มืออาชีพ" เช่นนี้ ที่คิดเช่นนั้นหาใช่ว่าผมจะดูแคลนฝีมือท่านแต่อย่างใดไม่ แต่นึกไม่ถึงว่าคนที่เคยทำงานใหญ่ระดับชาติ และเป็นนักธุรกิจที่ประสบความสำเร็จอย่างสูง มีกิจการใหญ่โตมากมาย ทั้งยังเป็นผู้ก่อตั้งมหาวิทยาลัยกรุงเทพจนเป็นสถาบันการศึกษาชั้นนำของประเทศ จะมีเวลามาศึกษาเทคนิคและศิลปะการถ่ายภาพจนเชี่ยวชาญ และจะมีเวลาออกตระเวนถ่ายภาพเพื่อสร้างสรรค์งานดีๆเช่นนี้ได้

จุดเด่นที่ผมเห็นในงานภาพถ่ายของอาจารย์สุรัตน์มีหลายประการ เริ่มต้นที่งานของท่านนั้นบ่งบอกถึงความรักในการถ่ายภาพอย่างแท้จริง ท่านได้ออกตระเวนไปตามล่าหามุมมองที่ต้องใจ ตามตรอก ซอก ซอย และแทบจะทุกหนทุกแห่งในกรุงเทพฯเพื่อให้ได้งานที่ยังมาซึ่งความสุขทางใจ ซึ่งน้อยคนที่อยู่ในวัยเดียวกันกับท่านและมีสถานะเยี่ยงท่านจะพึงกระทำ ผลงานที่ได้ออกมาจึงเป็นงานศิลปะที่บริสุทธิ์อันเกิดจากแรงใจที่ไร้อามิสใดๆมาเป็นเครื่องชักจูง

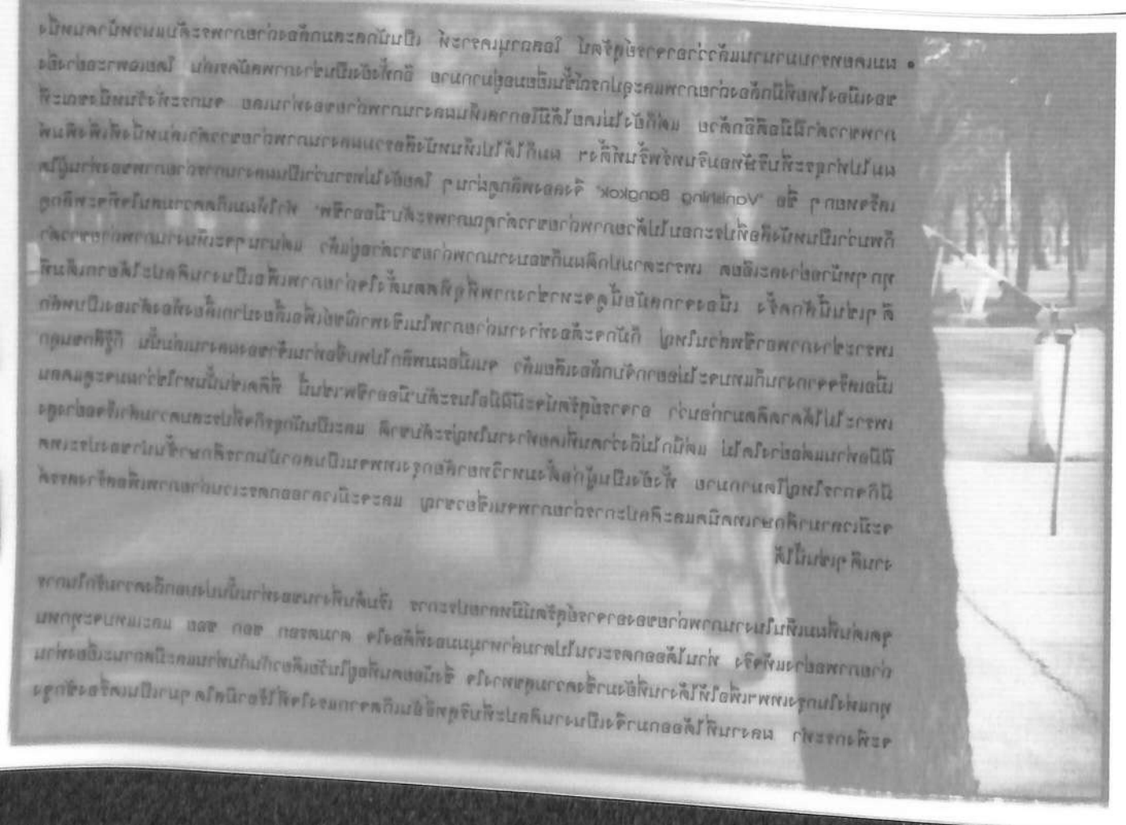

Rama IX Art Museum Foundation

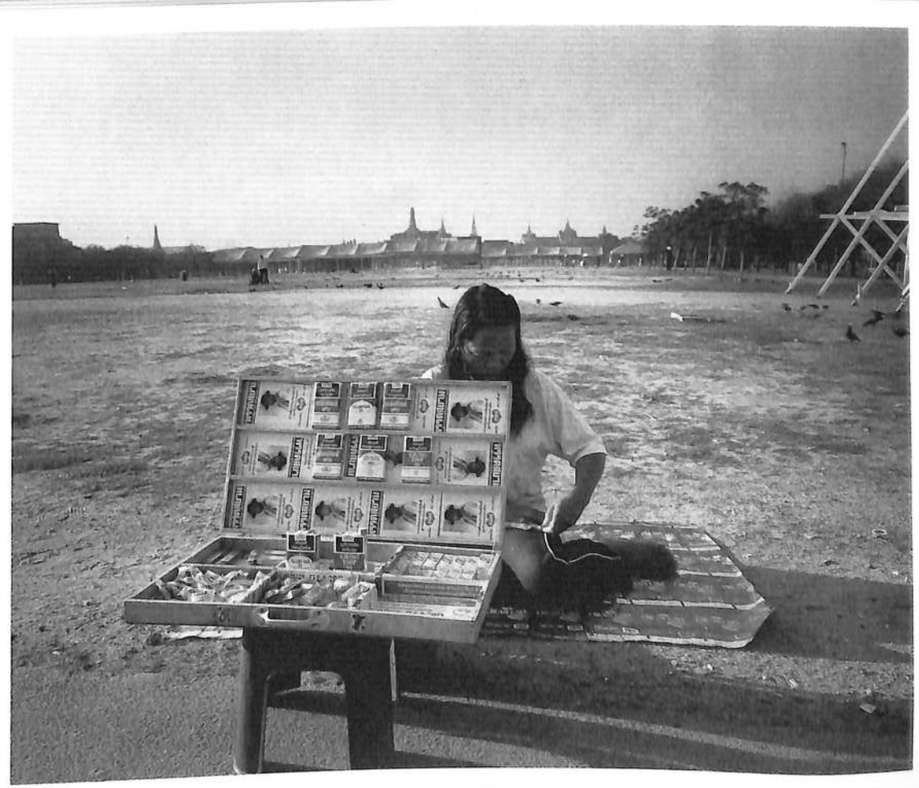

Rama IX Art Museum Foundation

สิ่งสำคัญต่อมาที่เห็นได้ชัดก็คือท่านมี "ตาที่พิเศษ" อันหมายถึงการที่ท่านสามารถเลือกมุมมองที่แฝงอยู่ในวิถีชีวิตประจำวันและสภาพแวดล้อมของสังคมไทยที่คนทั่วไปมองข้าม ถ่ายทอดออกมาเป็นภาพถ่ายที่ดูไปธรรมดามีชีวิตชีวาได้อย่างยอดเยี่ยม งานทุกชิ้นของท่านในการจัดวางองค์ประกอบของภาพที่ลงตัวและสมบูรณ์ อันแสดงให้เห็นถึงความรู้และความเข้าใจในเชิงศิลปะอย่างแตกฉานแม้จะไม่ได้ร่ำเรียนมาทางศิลปะแต่อย่างใด

เมื่อผมได้เห็นงานภาพถ่ายชุด "Vanishing Bangkok" ชุดที่ 2 ซึ่งเป็นงานชุดใหม่ของอาจารย์สุรัตน์ ผมก็ยิ่งมีความรู้สึกทึ่งและชื่นชมมากยิ่งขึ้นไปอีกเพราะดูเหมือนท่านจะสามารถสร้างสรรค์งานคุณภาพใหม่ ๆออกมาได้อย่างไม่รู้จักจบสิ้น งานของท่านไม่เพียงเป็นงานที่มีความสวยงามและมีคุณค่าทางศิลปะเท่านั้น หากแต่ยังบอกเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับวิถีชีวิตของคนกรุงเทพฯในแง่มุมอันหลากหลายได้อย่างครบรส ภาพหลายภาพดูแล้วเข้าใจได้ทันทีโดยง่าย แต่ก็มีอีกหลายภาพเช่นกันที่แฝงไว้ซึ่งแนวความคิดอันแหลมคมที่ผู้ดูจะสามารถคิดและจินตนาการต่อไปได้ต่าง ๆ นานาตามอัธยาศัย ทั้งยังสอดแทรกอารมณ์ขันไว้เป็นช่วง ๆอย่างแนบเนียนและน่ารัก

ผมเชื่อเป็นอย่างยิ่งว่าในวันข้างหน้า ผลงานภาพถ่ายของอาจารย์สุรัตน์ โอสถานุเคราะห์ ชุดนี้ ก็จะยิ่งทวีคุณค่ามากขึ้นไปอีก เพราะเมื่อกาลเวลาผ่านไป สภาพแวดล้อมและวิถีชีวิตของคนกรุงเทพฯที่อาจารย์สุรัตน์ได้บันทึกไว้ในวันนี้ ก็จะค่อย ๆเปลี่ยนแปลงไปเรื่อย ๆจนอาจจะไม่หลงเหลือเค้าเดิมให้เห็นเลยก็เป็นได้ และเมื่อถึงวันนั้น งานของท่านก็จะเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่ดีที่สุดชิ้นหนึ่ง ที่จะทำให้ลูกหลานไทยในอนาคตได้มองเห็นอดีตของบรรพบุรุษของพวกเขาได้อย่างชัดเจน

นิติกร กรัยวิเชียร

Rama IX Art Museum Foundation

Rama IX Art Museum Foundation

• แวบเดียวที่เห็นงานภาพขาวดำชุด Vanishing Bangkok นี้ โดยที่ยังไม่ได้สังเกตชื่อเจ้าของผลงาน ดิฉันเข้าใจเอาเองว่าช่างภาพคงจะเป็นหนุ่มไฟแรงอย่างแน่นอน ด้วยภาพที่ถ่ายทอดออกมาเป็นมุมมองที่มีชีวิตชีวา ยิ่งกว่านั้นภาพที่บันทึกไว้ยังเป็นภาพที่เหนือความคาดหมายว่ามันคือวิถีชีวิตที่เวียนวนอยู่ในกรุงเทพมหานครของเรานี่เอง ภาพชุดนี้ละห้อนมุมมองที่ซอกซอน เข้าไปหาวิถีชีวิตดั้งเดิมของคนเมืองหลวง จนทำให้เราลืมไปเลยว่าแท้ที่จริงกรุงเทพฯเปลี่ยนเป็นเมืองที่แสนวุ่นวาย รถติด และเจริญถึงขีดสุด ภาพชุดนี้เองที่นำเรากลับมาค้นพบความเป็นอยู่อย่างเรียบง่ายของกรุงเทพฯ ด้วยภาพขาวดำธรรมดาไม่มีสีสันอะไร แต่ทว่าร้อนแรงและฉูดฉาดด้วยเรื่องราวและคุณภาพอันมากมายของภาพที่เต็มไปด้วยศิลปะ ภาพชุด Vanishing Bangkok สร้างความประหลาดใจให้ดิฉันเป็นคำรบสอง ด้วยชื่อของช่างภาพคือ คุณสุรัตน์ โอสถานุเคราะห์ ซึ่งบังเอิญเป็นผู้ที่ดิฉันรู้จักนับถือและเคยเห็นผลงานถ่ายภาพของท่านมาบ้างแล้ว จึงกลับกลายเป็นว่างานของหนุ่มไฟแรงนั้นแท้ที่จริงมาจากฝีมือของสุภาพบุรุษอาวุโสท่านนี้ ซึ่งดิฉันเพียงแต่เคยเห็นผลงานของท่านเป็นภาพสไลด์สีที่ท่านชอบถ่ายภาพนกและธรรมชาติ ไม่คิดว่าท่านจะหันมาถ่ายภาพขาวดำอันเป็นงานภาพถ่ายที่ฉีกแนวมาอีกแขนงหนึ่ง และกล่าวได้ว่าภาพขาวดำเป็นงานยากและคลาสสิค ดังนั้นสำหรับผลงานขาวดำที่ได้เห็นครั้งแรกนี้ต้องถือว่าเหนือชั้นจริง ๆ

ความหมายของผลงานชุดนี้ถ่ายทอดออกมาได้ว่า กรุงเทพฯเลือนหาย ทั้งที่ท่านเพิ่งลงมือถ่ายภาพในช่วงเวลา พ.ศ.๒๕๔๒ - ๒๕๔๔ นี่เอง นั่นแสดงว่าท่านใช้ความอุตสาหะพยายามอย่างยิ่งในการค้นหาภาพชีวิตที่ท่านสัมผัสมาในวัยเยาว์ตั้งแต่ พ.ศ.๒๔๗๓ เป็นต้นมา เพราะภาพจำนวนมากมายเหล่านี้บอกเล่าถึงบรรยากาศที่ย้อนยุคลงไปถึง ๖๐ - ๗๐ ปี เมื่อชมภาพชุดนี้ในปัจจุบันก็รู้สึกแล้วว่าภาพเหล่านี้คือเงาสะท้อนของอดีตที่ทรงคุณค่า หากผ่านเวลานี้ไปอีกไม่นานเชื่อว่าภาพชุดนี้จะกลายเป็นประวัติศาสตร์ของคนกรุงเทพฯ ซึ่งโชคดีที่ผลงานชุดนี้ได้ทุ่มเทกำลังกายและแรงบันดาลใจสร้างสรรค์ไว้ ก่อนที่ภาพชีวิตของคนกรุงเทพฯจะเลือนหายไปในนิรันดร์กาล

ดวงดาว สุวรรณรังษี